

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ט' הלכה ה - ז

במשנת שביעית (במשנת זרעים) הערה 30 העיר שודאי לדינא גם הר"ש מודה שהוא הדין אם שחט בראש השנה יהי' הדין כן, כדברי הגר"א והמרדכי, אלא דאינו ברור להיפך, מה הכריח את הגר"א לפרש שמדובר דוקא באופן זה שגם השחיטה נעשית בא' דראש השנה ולא פירש ששחט בשאר ימות השנה של השביעית, דהרי לא אכפת לנו כלל באיזה יום נעשה השחיטה כי אם מתי התחיל את המכירה שיחשב לתחילת ההלואה, אלא א"כ נפרש דמשמע ליה דחד פיסקא הוא, השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה, שתיבת ראש השנה קאי על תרווייהו גם על עצם השחיטה, ולכך מפרש שגם השחיטה נעשית בראש השנה.

השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה ונתעבר החודש שמשמט, ואינו כהקפת החנות.

הרמב"ם פסק כאן שאם חילק את הפרה ביום א' דראש השנה של שמינית ונמצא החודש מעובר ועדין הם עומדים ביום ל' של סוף שנת השמיטה, שנשמט החוב ואבדו הדמים שהרי עבר שביעית על החוב.

והשיג הראב"ד "א"א אשתמיטתיה מאי דאמור בירושלמי דהאי מתני' רבי יהודה היא דאמר הקפת החנות הראשונה משמט אבל לרבנן כל הקפת החנות אינה משמטת והא דפרה הקפת החנות היא".

כוונת הראב"ד להשיג דבפרק י' משנה א' תנן במשנה "הקפת החנות אינה משמטת, ואם עשאה מלוה הרי זו משמטת. רבי יהודה אומר הראשון הראשון משמט". וכתב הרע"ב הקפת החנות שקנה ממנו באמנה אינה משמטת דאין זה חוב ואין זו דרך מוה ואם עשאה מלוה עם הקונה וזקפן עליו במלוה א"כ זה משמט. ורבי יהודה אומר הראשון הראשון משמט, אם לקח באמנה פעם ראשונה מן החנות וחזר ולקח שנייה הראשונה נעשית מלוה ומשמטת ולא השנייה. חזר ולקח שלישית, ראשונה ושניה נעשו מלוות ושביעית משמטתו ולא השלישית וכו'. מבואר במשנה לגבי הקפת החנות דאליבא דרבנן אין זה משמט כי אין כאן חוב, ואילו לר' יהודה באופן שמקיף לו כמה פעמים, כשחוזר לקנות ממנו כמה פעמים, אז הפעמים הראשונות נשמטות ולא הפעם האחרונה. ומעתה השיג הראב"ד שהדין של השוחט את הפרה וחילק בראש השנה שהחוב נשמט אם נמצא שנתעבר החודש זה רק אליבא דרבי יהודה באופן שקנה כמה פעמים, אבל אליבא דרבנן כל הקפת החנות אינה משמטת, וכאן זה הקפת החנות, ומדוע פסק הרמב"ם כר' יהודה ולא כרבנן שאינה נשמטת.

הרדב"ז מאריך בישוב השגת הראב"ד שצריך לומר דהשוחט את הפרה לאו הקפת חנות היא דחוננו דרכו להקיף אבל זה ששחט את הפרה כדי לחלקה לא היה דרכו להקיף והוי כעין מלו הוליכך

לעילוי נשמת מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל גלב"ע שושן פורים ט"ו אדר ב' תשפ"ב

תוכן הענינים¹

- הלכה ה..... 1
השוחט את הפרה וחילקה בא' דראש השנה ונתעבר החודש, מתי שחט הפרה. 1
השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה ונתעבר החודש שמשמט, ואינו כהקפת החנות..... 1
כשאינו יכול לתבוע מחמת יו"ט או סיבות אחרות אם משמט. 3..... 3
הלכה ו..... 4
שביעית המשמטת מלוה בשטר שיש בו אחריות נכסים מדין ספק או בודאי. 4
שביעית המשמטת אפילו שטר שיש בו אחריות נכסים בתפס אם מפקינן. 5
אם סיים לו שדה בהלואתו אינו משמט..... 5
המקור שהשביעית משמטת את השבועה..... 5
הלכה ז..... 8
בשבועות שאין השביעית משמטת. 8

הלכה ה

השוחט את הפרה וחילקה בא' דראש השנה ונתעבר החודש, מתי שחט הפרה.²

כתב הרמב"ם "שחט את הפרה וחילקה על דעת שהיום ראש השנה של מוצאי שביעית ונתעבר אלול ונמצא אותו היום סוף שביעית אבדו הדמים שהרי עברה שביעית על החוב".

המקור הוא מהמשנה פרק י' משנה ב' "השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה אם היה החודש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט". **הר"ש והרימב"ץ** מפרשים ששחט את הפרה בשנת השביעית, וראיתי מביאים שבחסד לאברהם דקדק מזה שהשחיטה היתה באחד הימים של שנת השמיטה. וחילקה ביום ראשון של ראש השנה. דהיינו שמכר את הפרה ביום ל' של חודש אלול כי היה סבור שזה כבר א' תשרי של שנת השמינית, ואם בסוף נמצא שזה עדיין היה ל' אלול, יום האחרון של שנת השמיטה ולא התחיל עדיין שנה השמינית, משמט החוב ולא יוכל לגבות, כי בסוף השביעית לא עשה פרוזבול. אבל אם אכן זה היה כבר א' תשרי של שנת השמינית, וחוב זה לא יכול להשמט כי המכירה חלה בשמינית ולא בשמיטה.

אולם ראיתי שמצינים שבמרדכי ובשנות אליהו מבארים שגם שחיתת הפרה היתה בראש השנה, שכתב וז"ל "השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה, ששחטה וגם חלקה בראש השנה של שמינית".

² יש כמה הלכות ברמב"ם בדיני פרוזבול שנלמד לבד בס"ד ולא בחבורה בכלל שעברו ללמוד הלכות אחרות.

¹ יש אפשרות לקבל אי"ה את הגיליון במייל-036164702A@gmail.com

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ט' הלכה ה - ז

במשנה ראשונה הקשה כאן במשנה מאי קמ"ל פשיטא דאם עבר שביעית תשמט ואם לאו אינו משמט, ואין לומר דסד"א דדמי להקפת החנות דאפילו עברה שביעית אינו משמט קמ"ל דלא דמי כמ"ש התוס' בשם הב"י, דלא משמע מתני הכי דמאי אריא דקתני וחלקה בראש השנה ליתני המוכר חפץ לחבירו שביעית משמט החוב דלפי שיטת הב"י מוכר חפץ אינו כמו הקפת החנות. ועוד מה שכתב הב"י דהקפת החנות דרך להקיף והוה כהלוהו עד לאחר שביעית לא יתכן דהא הלוהו לעשר שנים פלוגתא היא בפ"ק דמכות ולמ"ד התם משמט תיקשי ליה מתני' דהקפת החנות. ועוד קשה למ"ד התם לעשר שנים אינו משמט הכא אם החודש מעובר למה משמט, הא ביו"ט לא יתבענו והוה כהלוהו עד לאחר שביעית, ודחה את דברי הב"י לחלק בין מוכר חפץ להקפת החנות דלעולם אין חילוק בין בזה ובין בזה אין שביעית משמט דלאו מלוה נינהו אבל הכא עיקר טעמא דמתני' משום דהקפה זו נעשית ביו"ט ועשאו מלוה והיא גופה קמ"ל דביו"ט משכחת שעשאו מלוה וכגון שקבע לו זמן להביא משכון לאחר שעה וע"ש עוד בדבריו.

במנחת שלמה על שביעית עמוד רסה' הביא תירוץ הב"י לחלק בין הקפת חנות להשוחט את הפרה וחילקה, וכתב דעיקר דבריו של הב"י הוא לומר דמיירי הכא בסתם אדם ששחט פרה ומכר חלקה לאחר, ולא בבעל איטלוי שרגיל להקיף, ולכן נעשה עליו חוב תיכף ומיד, משא"כ בקצב דינו כמות חנות.

עוד כתב במנחת שלמה לעיין בדברי הב"י שכתב שהדרך להקיף בחנות שנה ושנתיים דהו"ל כהלוהו עד אחר שביעית דלרוב הפוסקים אין שביעית משמטתו, שלכאורה צ"ע דהתינח שמיטה אחת, אבל לכשתעבור שוב שנת השמיטה לעולם ישמט, דכולי האי אין הדרך להקיף, ומתני' תנן סתמא דהקפה אינה משמטת לעולם, וכי מי שקנה בשנים הראשונות לשמיטה הרי ודאי רגילין כבר לפרוע וישמעע בשביעית. ועוד דאע"ג דסתמא הוא לשנה, מ"מ לא גרע מסתם הלוואה ל' יום ואפ"ה משמט אפילו תוך ל'. ותו דאכתי תיקשי למ"ד שאפילו מלוה חבירו לעשר שנים משמט וא"כ מאי שנא הקפת החנות וצ"ע.

בחוט שני עמוד תלה' הביא את תירוצו הראשון של הכסף משנה בשם המגדל עוז דמתני' איזף אף כרבנן מדלא תירצו בגמ' בשבת דאתיא מתני' כר"י, והעיר החוט שני דהא בדין הלוואת שבת לא מצינו חילוק בין ר"י לרבנן.

עוד העיר על תירוצו השני של הכסף משנה, דמחלק בין הקפה פעם אחת על דעת שלא להקיפו עוד קודם פרעון חוב זה, ובזה מיירי הכא מתני' בשוחט את הפרה, משא"כ בהקפת החנות דאיירי בדעתו להקיפו כמה פעמים, דתירוץ זה אף דמובן מסברא, מ"מ אין מתיישב כ"כ בסתימת לשון הרמב"ם.

עוד הביא החוט שני את התירוץ הנוסף של הכסף משנה דכיון דהוא יו"ט ואי אפשר לפרוע עכשיו ואי לאו הכי היה פורע מיד אין כאן הקפת החנות אלא בזקיפה במלוה, דצ"ע דלכאורה יש לומר

משמט, וע"ש ראייתו ומה שהאריך לבאר בדעת הירושלמי שמעמיד כדעת ר"י.

הכסף משנה מביא בשם המגדל עוז שתיירץ את דעת הרמב"ם שפסק שמשמט, שבגמרא בשבת קמח: מבואר שלא העמידו את המשנה הזאת כר' יהודה וא"כ מבואר שזה אליבא דכו"ע.

והכסף משנה עצמו מתירץ, שהרמב"ם סבר שזה דוחק להעמיד את המשנה של השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה אליבא דר' יהודה ומדובר באופן שחזר וקנה כמה פעמים בהקפה שאז לר' יהודה משמט, ואילו באופן שקנה בהקפה רק פעם אחת גם לר' יהודה אינו משמט, אלא בהכרח שהמשנה מדברת באופן שגם בהקפה ראשונה משמט, באופן שכוונתו על דעת לשלם לו שזה נשמט, ושפיר פסק הרמב"ם את המשנה כאן שמדובר בהקיף פעם ראשונה על דעת לשלם קודם שיקנה פעם נוספת, ובכה"ג לכו"ע משמט אם נתברר שזה עדיין היה שביעית.

עוד תירוץ, שכיון שאינו יכול לפרוע בשעת המכר מפני שהוא יו"ט הרי הוא כאילו לא מכר לו בהקפה. שאילו לא היה יו"ט היה פורע מיד, וא"כ הוה כאילו זקפה עליו במלוה עד שיגיע עת שיוכל לתובעו, וכך נראה מפירוש המשניות לרמב"ם וכן מהירושלמי וזה קאי אליבא דכו"ע.

המהר"י קורקוס האריך בהשגת הראב"ד ובסוף דבריו כתב לבאר כדלעיל, שכיון שאינו יכול לפרוע בשעת המכר כיון שהוא בחזקת יו"ט הרי הוא כאילו מכר על דעת שיהיו המעות חוב בידו עד שיוכל לתבוע אותם, וא"כ הרי זה זקפן עליו במלוה ובזקפן במלוה מודו רבנן, וא"כ מתני' אתיא ככו"ע דלא דמי להקפת החנות שדרך להקיפו אפיו שיוכלו לתובעו אבל זה אינו מקיף אלא מפני שהוא יו"ט ואינה הקפה רק בזקיפה במלוה.

התוס' יו"ט כאן במשנה הביא מה שתירץ הב"י דהקפת החנות שאני שדרך להקיף שנה ושנתיים ובסוף נוטל חובו ואין דרך לנוגשו וכיון שכן הוה ליה כהלוהו עד אחר שביעית דלרוב הפוסקים אין שביעית משמטתו, וכן השכיר דרכו לקבץ שכר שנה או שנתיים ביד שוכרו ואינו נוגשו לתתם לו אבל הם בידו כפקדון או כהלוהו עד אחר השביעית, אבל המוכר חפץ לחבירו ולא קבע לו זמן לפרועו אחר שביעית מיד שמכר לו הוה ליה כאילו הלוהו ושביעית משמטתו והיינו טעמא דההיא דהשוחט את הפרה וחלקה בראש השנה וכו'.³

הב"ח בחו"מ סימן סז' ס"ק יט' הביא את כל דבר הב"י לחלק בין הקפת החנות לשאר חיוב ממון של אדם לחבירו, וכתב הב"ח דהר"ן בכתובות כב' ע"א ד"ה לשביעית כתב בפירושו דלא קי"ל כההיא דהשוחט את הפרה וחילקה בר"ה דההיא ר' יהודה היא ואנן קי"ל כרבנן דבמלוה הדבר תלוי והסכים לזה דעת הר"י שם והאריך שם שכן הוא דעת רבינו (הטור) שלא כתבה לההיא דשחט את הפרה ולא כתב להך דהקפת חנות אלא לחלק בין זקפה במלוה ללא זקפה.

³ עיין בשושים לדוד מה שהקשה על דברי התוס' יו"ט בשם הב"י.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ט' הלכה ה - ז

במנחת שלמה על שביעית עמוד רסה' הביא שבתוס' אנשי שם הקש על תירוץ הגמ' דאיגלאי מילתא למפרע דחול הוה הרי כיון שהוא ספק יו"ט סו"ס אינו יכול לתבעו בו ביום, וא"כ הא קרינן ביה לא יגוש ותיירץ שם דמשנתנו מייירי כגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה ולא מקבלין אותן ועדיין יש שהות ביום לתובעו לפני שתצא שביעית דשפיר קרינן ביה לא יגוש ולכן שביעית משמטתו. והעיר ע"ז המנחת שלמה, שהרי אם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין כל אותו היום קודש, ודחק לומר דמייירי לפני התקנה, וע"ש עוד בדבריו.

ובסוף דבריו כתב שהיה נראה לומר דקושיא מעיקרא ליתא, דכשם שאם יום האחרון של שמיטה חל בשבת, או שהלוה היה עניי ובלא"ה יש איסור לתבעו משום לא תהיה לו כנושה, מ"מ שפיר קרינן ביה לא יגוש ושביעית משמטתו, שהרי סו"ס יש כאן בעלות על התביעה רק דבפועל אינו יכול לתובעו היום מחמת שבת או מחמת שכעת הוא עניי ואין לו מעות, הכי נמי כשהאיסור מחמת יו"ט אין זה מונע מלשמט. ורק כאשר החוב לא ניתן ליתבע כלל כמו למ"ד הלואת יו"ט לא ניתנה ליתבע שאין לו זכות תביעה כלל, בזה אמרו שאינו משמט.

בדרך אמונה ס"ק ל' כתב, שאבדו הדמים ואע"ג שאי אפשר תובעו בסוף שביעית שהוא יו"ט, מ"מ כיון שראוי להאמינו כמי שראוי לתובעו וגם יכול ליתן לו משכונו. ובציון ההלכה ס"ק נ' ציין לירושלמי כיון שראוי להאמינו כמו שראוי לתבעו וביאר שרצה לומר שראוי לתובעו שיבטיח לו לשלם ואז מאמינו.

בביאור ההלכה בד"ה שחט את הפרה וכו' האריך בסוגיא בשבת קמח' ע"ב ובגרסת הראשונים שם מהו באמת כוונת הגמ' להקשות, והקשה שם מהמשנה לקמן פרק י' משנה ו' שכותבין פרוזבול על חוב שחייבין יתומים והא בלא פרוזבול ג"כ אין להם תורת השמטה כיון דאין נזקקין לנכסי יתומים עד שיגדלו. ואולי מייירי ביתומים גדולים, ואולי מייירי ביתמים קטנים שיגדלו לפני מוצאי שביעית וכותב המלוה עתה פרוזול בעודם קטנים על נכסי אפוטרופוס וע"ש שהאריך בזה.

עוד הביא בביאור ההלכה בשם חכם אחד שהעיר דלפי המבואר דכל דאי אפשר לתבעו בלא דין שביעית אין שביעית משמטת, לכאורה יוצא דין תמוה דכשהלוה עניי באופן שאסור לנוגשו משום לא תהיה לו כנושה, וכגון שאין לו ללווה אלא מה שמסדרין לבעל חוב בכה"ג לא קרינן ביה לא יגוש, וא"כ לא תשמטנו שביעית, וכשיהיה לו מה לשלם אחר שביעית יגבה, וזה תמוה מאד שלוה עניי לא ישמט שביעית, וצריך לומר דשפיר נחשב דקרינן ביה לא יגוש כיון דאילו מתרמי ליה זוזי יכול לתבעו ואין גריעותא בעצם החוב רק משום שעכשיו חסר המציאות ממה לגבות.

עוד כתב בביאור ההלכה לעיין בתירוץ הגמ' שאני התם דאגלאי מילתא דחול הוה, דמ"מ הרי היה אסור בדיני יו"ט, דהא אפילו באו עדין מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש, וכ"ש כאן שלא ידע וא"כ לא קרינן ביה לא יגוש, ושמא משרב בית המקדש שתיקו רבן יוחנן בן זכאי שיהיו מקבלין עדים כל היום

להיפך, דכיון דאינו יכול לגבות כ"ש דאין כאן כלל זקיפה במלוה וצ"ע.

עוד הוסיף החוט שני דהנה השו"ע השמיט דין זה של השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה ובפשוטו היינו משום דפסק כהראב"ד דהך דינא אינו אליבא דרבנן דס"ל דהקפת החנות אינו משמט. (ואולי משום דאין שייך בזמן הזה דלעולם אלו חסר).

בדרך אמונה ס"ק לא' כתב "ואע"ג דרבינו פסק לקמן הלכה יא' דהקפת החנות אינה משמטת, דעת רבינו דהקפת החנות היינו היכא שמקיף ממנו הרבה פעמים עד שיתאסף סכום מרובה ואז גובה ממנו ולכך לא קרינן ביה לא יגוש כל זמן שלא נתאסף סכום כזה, אבל כאן שהיה משלם לו מיד רק בשביל יו"ט אינו משלם אין זה נקרא הקפת החנות ומשמט. אבל דעת הרבה ראשונים דלמאי דקי"ל הקפת חנות אינה משמטת גם הכא אינו משמט".

בציון ההלכה ס"ק נג' הביא כמה ראשונים דס"ל כשיטת הראב"ד, והוסיף עוד בציון ההלכה שהמאירי בשבת קמח' כתב דכאן מייירי בזקפה עליו במלוה ואע"ג שאין זקיפה ביו"ט מייירי בעבר ועשה.

כשאינו יכול לתבע מחמת יו"ט או סיבות אחרות אם משמט.

הר"ש והרימב"ץ והרא"ש הביאו כאן מה שהקשה בירושלמי שאם היה החודש מעובר משמט דנמצא דיום א' של ראש השנה חול הוא וסוף שנת השביעית, והא אין ראוי לתובעו בראש השנה ומשני מכיון שראוי להאמינו כמו שראוי לתובעו וליתן לו מעות והואיל ולא נתן נעשית מלוה ומשמטת. (וצ"ב היטב מה כוונת הירושלמי).

עוד הביא הר"ש את דברי הגמ' בשבת קמח' ע"ב דאמרו "איתמר הלוואת יו"ט רב יוסף אמר לא ניתנה ליתבע ורבה אמר ניתנה ליתבע וכו'". וכתב רש"י לא ניתנה ליתבע בב"ד שאין ביד נזקקין לה לעולם.

ובהמשך הגמ' הקשו שם "מתיב רב אידי בר אבין השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה אם היה חודש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט, ואי לא ניתנה ליתבע מאי משמט". וכתב רש"י הואיל ואין ביד נזקקין לכופו שמיטה היא ועומדת. ותירצו בגמ' "שאני התם דאיגלאי מילתא דחול הוא". וכתב רש"י "דחול הוא שהרי חדש מעובר ולא הוי יו"ט עד למחר הלכך אי לאו דשביעית הוא הוה גבי".

והקשה הר"ש "ותימה, דמשמע דלמאן דאמר ניתנה ליתבע אתיא ליה מתני' שפיר, אמאי והא עד כאן לא פליגי אלא אחר יו"ט כדמוכח התם אבל ביו"ט כלוהו מודו דלא ניתנה ליתבע ולא קרינא ביה לא יגוש אח"כ אין מועיל כלום מידי דהוה אמלוה חבירו לעשר שנים דפ"ק דמכות ג' ע"ב".

ובהערות על הר"ש ראיתי מביאים שיש שתירצו דהוי כהגיע זמנו, דמחמת החוב יכול לתובעו ורק מחמת יו"ט שהוא איסור אחר שרובץ עליו אינו יכול לתובעו. ויש שתירצו דהגמ' שם סוברת כלישנא קמא במכות ג' ע"א דמלוה לעשר שנים שביעית משמטת.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ט' הלכה ה - ז

הרא"ש דנ"ל דהילכתא כלישנא בתרא. וכתב חד טעמא דשביעית דרבנן אזלינן לקולא. וקשה דהכא בסוגיין בגיטין חזינן בדעת ר' יוחנן דאזיל לחומרא מספק דקאמר דוכי מפני שאנו מדמים נעשה מעשה ששביעית משמטת ולא מוציא ממון מהנתבע.

עוד הביא המשנה ראשונה את דברי הרא"ש בחו"מ סימן סז' דכתב על דברי הרא"ש "וא"ת בספיקא דממונא נקטינן קולא לנתבע והכא הוה איפכא קולא לנתבע ונ"ל דטעמיה דשמיטה איסורא הוא ומקילין דלא תנהוג שביעית כיון דהוי דרבנן ונהי דלענין ממונא הוי חומרא לנתבע מ"מ כיון דבעיקרא דדינא לא אתינן למיבעי אי מפקינן ממונא מהאי גברא או לא אלא לענין איסוראי נהגא שביעית אזלינן לקולא".

והקשה עליו במשנה ראשונה דהא לר' יוחנן אדרבה אמרינן דמספק משמט, והטעם מבוואר דאע"ג דספיקא דאיסורא לקולא דלא תנהוג שביעית אי אפשר להוציא ממון בידים מחמת ספק והיינו דאמר ר' יוחנן וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה, וכן פירש רש"י ולא שמענו מרבנותינו נעשה מעשה להוציא ממון בידים וצ"ע. **במנחת שלמה** על שביעית עמוד רסב' כתב ליישב קושית המשנה ראשונה דיתכן לחלק, דבסוגיא דגיטין לענין שטר שיש בו אחריות נכסים הנידון הוא אם הוי כבר כגבוי וכמשכון בידו, ולענין זה יש לומר דמספק אינו נחשב כגבוי, כיון ששורש הספק הוא בדבר שבממון וממילא אזלינן לקולא לנתבע ומשמט, משא"כ כשהספק הוא בדין ההשמטה גופא כמו במלוה לעשר שנים, שהוא ספק בדין שמיטת כספים, ובזה אמרינן דדין שמיטת כספים חשיב דין איסור מחמת האיסור של לא יגוש, ולכן דרבנן אמרינן לקולא ומותר לו לתבוע החוב וממילא הנתבע חייב ואינו משמט.

בדבר יעקב על גיטין ח"ב עמוד עח' אות יד' הביא שבכרם ציון שביעית עמוד רצא' תירץ קושית המשנה ראשונה ע"פ הרמב"ן בספר הזכות שכתב שר' יוחנן סובר ששמיטה בזמן הזה דאורייתא ולכן מחמיר מספק, אבל הרא"ש כתב לפי מאי דקי"ל ששביעית בזמן הזה דרבנן.

עוד הביא הדבר יעקב שמובא בספר לשבת הארץ עמוד נב' לתרץ דהכא כשבא המעשה לפני ר' יוחנן היה לפני ערב ראש השנה והיה אפשר לעשות פרוזבול, ולכן אף שהיה ספק דרבנן פסק ר' יוחנן שישמט אם לא יעשה פרוזבול, כיון שהיתה לו עצה לא להכנס לספק.

באהלי שביעית גליון 39 עמוד ט' הביא בשם הגאון ר' מנחם מנדל לובין שליט"א ליישב דעת הרא"ש מהסוגיא של מלוה לעשר שנים לשטר שיש בו אחריות נכסים שמספק נשמט, דספק של מלוה לעשר שנים שורש הספק הוא בהלכות שמיטת כספים, וכיון ששביעית בזמן הזה דרבנן אמרינן ספק דרבנן לקולא דאין בזה דין שמיטת כספים, וממילא יכול לגבות את חובו, משא"כ במלוה בשטר שורש הספק הוא בעצם הדין שטר אם נחשב

ואם הגיע כ"כ מאוחר שאי אפשר לקבל עדים אז מותר במלאכה. ואע"ג דכאן לא ידע ובודאי היה אסור מספק מ"מ הרי יכול לבוא לב"ד והם יראו אם מותר או אסור, וע"ש עוד מה שהאריך בסוגיא שם ונפק"מ ליו"ט שני של גלויות.

הלכה ו.

שביעית המשמטת מלוה בשטר שיש בו אחריות נכסים מדין ספק או בודאי.

כתב הרמב"ם "שביעית משמטת את המלוה ואפילו מלוה שבשטר שיש בו אחריות נכסים הרי זה משמט וכו'".

המקור הוא מפרק י' משנה א' "שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר". **וכתב הרע"ב** בשטר שכתב לו שטר באחריות נכסים ושעבד קרקעות על המלוה דמיחזי כמו שמשכן קרקעות אצלו אעפ"כ שביעית משמטתו.

בתפארת ישראל גם כתב "ואפילו פירש אחריות נכסים בפירוש בשטר אפ"ה לא הו"ל כיש לו משכון דאינו משמט והוסיף בפירוש בועז בשם אביו דאף דשטר חשיב הילך אינו רק שיעבוד ולא כגבוי והו"ל שפיר אשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך, דבע"ח מכאן ולהבא גובה.

הכסף משנה האריך במקור הסוגיא שבשטר היינו אפילו אחריות נכסים, דבגמ' בגיטין לז' ע"א מובא בתחילה שרב ושמואל דאמרי תרווייהו דשטר שיש בו אחריות נכסים, שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים וכ"ש מלוה על פה, ור' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים שלא בשטר מלוה על פה, אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט. כלומר דכיון ששיעבד לו קרקעותיו כגבוי דמי וכמי שהקרקעות בחזקת המלוה הם וגבויות ממש ואין כאן חוב. ותניא כוותיה דר' יוחנן ור"ל שטר חוב משמט ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט.

ובתר הכי אמרינן דר' יוחנן פוסק בשטר שיש בו אחריות נכסים דמשמט והקשו לו והא מר הוא דאמר אינו משמט, והשיב, וכי מפני שאנו מדמים כלומר נראה בעינינו וכמדומים אנחנו ולא שמענו מרבנותינו נעשה מעשה, כלומר להוציא ממנו בידים, וההיא ברייתא דילמא ב"ש היא דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי, הרי שאפילו ר' יוחנן פסק דמשמט.

במשנה ראשונה אחרי שהביא סוגית הגמ' בגיטין דר' יוחנן למעשה לא רצה להוציא ממון במלוה בשטר אפילו שיש בו אחריות נכסים, הביא את דעת הרא"ש בפ"ק דמכות דף ג' בההיא דאמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חברו לעשר שנים שביעית משמטת אע"ג דהשתא לא קרינן ביה לא יגוש לסוף אתי לידי לא יגוש, איכא דאמרי א"ר יהודה המלוה את חברו לעשר שנים אין שביעית משמטת השתא מיהא לא קרינן ביה לא יגוש, וכתב שם

⁴ עיין עוד בזה לקמן בהלכה ט' בדין של המלוה לעשר שנים, בדין ספק בשביעית אם אזלינן לקולא או לחומרא, ובדעת הרא"ש.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ט' הלכה ה - ז

הכסף משנה מציין לגמ' בגיטין לז' שמובא ברייתא סיים לו שדה בהלואתו כלומר הראה בסימניה ומצריה וייחדה לו לגבותו כגבוי דמי.

והביא הכסף משנה בשם הר"ן שכתב בשם הרמב"ן דסיים לו שדה בהלואתו נמי משמט ודלא כהרמב"ם. דהא סבר האי תנא בכל שטר שיש בו אחריות נכסים שאינו משמט ואידיחי ליה, וכוונתו דהרי במסקנת הגמ' דחו שאולי הברייתות שאינו משמט זה דעת ב"ש, ומהיכי תיתי לפסוק כהברייתא שכן משמט. וכתב הכסף משנה בשם הר"ן לבאר בדעת הרמב"ם שפוסק שאינו משמט, והרי דחו את הברייתא, דמשמע דס"ל דלא מדחינן אלא מאי דמידיחי בגמ' להדיא, אבל סיים לו שדה כיון דלא מידחי לא מדחינן ליה.

כענין זה כתב המהר"י קורקוס דשם נתבאר דסיים לו שדה עדיף מאחריות נכסים וכו"ע מודו בהכי דכגבוי דמי ואי נמי פליגי י"ל דעד כאן לא דחינן אלא שטר שישבו אחריות אבל סיים לו דעדיף לא אדחייא וכן נתבאר בירושלמי שאמרו שם אמר רב בא בשם רב ייחד לו קרקע אינו משמט לא אמרו אלא ייחד לו הא אם לא ייחד לו משמט.

בשנות אליהו הארוך הביא שהקשו על הרמב"ם שהברייתא של ייחד לו שדה מובא שזה דעת ב"ש, ומנין לרמב"ם לחלוק ולפסוק כב"ש, ותיירץ שבירושלמי מבואר להדיא שהדין של ייחד לו קרקע אתיא ככו"ע דאינו משמט וצדקו דברי הרמב"ם.

בדרך אמונה ס"ק לד' כתב "ואם סיים לו שדה בהלואתו אינו משמט דהיינו שהגביל לו מצרי השדה אומר לו מכאן תגבה חובך דאז הוה ליה מיוחד יותר לחובו וכגבוי דמי. ויש אומרים דדוקא באתרא דלא מסלקי ליה אבל במקום שיכול לסלקו במעות אפילו אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה משמט, ועיין בציון ההלכה.

המקור שהשביעית משמטת את השבועה.

כתב הרמב"ם "והשביעית משמטת את השבועה שנאמר לא יגוש מ"מ לא לשלם ולא להשבע".

המקור של דברי הרמב"ם הוא מהסוגיא בשבועות, שבמשנה בדף מה' ע"א תנן "והשביעית משמטת את השבועה". ואמרו ע"ז בגמ' בדף מט' ע"א "מהנ"מ אמר רב גידל אמר רב דאמר קרא וזה דבר השמיטה ואפילו דיבור משמטת". וכן מובא בתוספתא שביעית פ"ח ה"ח "כשם שהשביעית משמטת את המלוה כך משמטת את השבועה שנאמר וזה דבר השמיטה דבר שהשביעית

כגבוי או לא, וספק זה אינו בהל' שמיטת כספים אלא בכח גביית השטר, אלא דזה נפק"מ לענין שמיטת כספים, וכיון דשורש הספק הוא בדין הממון, לכן אמרינן בזה דספק ממון לקולא ולא נחשב כגבוי. וע"ש עוד בדבריו.

שביעית המשמטת אפילו שטר שיש בו אחריות נכסים בתפס אם מפקינן.

לפי מה דמבואר לעיל משמע דר' יוחנן מספק לא רצה לומר דאינו משמט הגם דבתחילה פסק כן להדיא שאינו משמט, דלענין מעשה לא עשה כדבריו ושפיר פסק הרמב"ם דמשמט אפילו שיש בו אחריות נכסים.

בחוט שני עמוד תלו' כתב שהרמב"ם לא העתיק שהוא רק מדין ספק, ומשמע שאף אם תפס מפקינן מיניה. וביאר דיש לומר הטעם דהוה ספק איסורא ע"כ אסור לו לגבות משום לא יגוש, ואם תפס כל זמן שמחזיק בתפיסתו הרי הוא בכלל לא יגוש וכופין אותו מדין אפרושי מאיסורא וע"ש עוד בדבריו. ובסוף דבריו כתב ולענין הלוה אם לא תפס המלוה לכאורה הוה ככל המוציא מחבירו שעליו להביא ראיה אלא דהכא ודאי יהא רוח חכמים נוחה אם יחזיר דלא גרע משאר מחזיר חוב בשביעית.

בדרך אמונה ס"ק ג' הביא בשם המנחת חינוך מצוה תעז' שאפילו תפס מוציאין מידו. והנה המנחת חינוך שם כתב, דמבואר דר' יוחנן פוסק מפני הספק דלא בריא ליה, ונראה מהש"ס דפלוגתא אף בשביעית של תורה דקאי על המשנה, ומיירי בשביעית של תורה ופשוט דמספק אין מוציאין דהוה ליה ספיקא דאורייתא דלמא קאי התובע בלאו ועשה וגם ספק ממון קולא לנתבע דלמא נפקע החוב. אך לפי"ז לשיטת הרמב"ם פ"ב מבכורות ה"ו דמהני תפיסה בספק ממון, אפשר דאם תפס המלוה אין מוציאין מידו ולא הוי ספק איסור לאו דלא יגוש וכו' אך הרמב"ם כאן סתם נראה דלא מהניא תפיסה דכתב בסתם משמט, וצריך לומר כיון דרב ושמואל סברי דמשמט ור' יוחנן מסופק אין ספיקו של ר' יוחנן מוציא מידי ודאי שלהם והלכה כוותיה דרב ושמואל.⁵

אם סיים לו שדה בהלואתו אינו משמט. כתב הרמב"ם "ואם סיים לו שדה בהלואתו אינו משמט".

⁵ עיין באריכות בספר שמיטת כספים ופרזבול שע"י הגאון ר' צבי כהן זצ"ל פרק ו' אות א' ובהערה בענין שטר שיש בו אחריות נכסים מה שהביא בזה השיטות. ובתוך ההערה הביא בשם הים של שלמה בגיטין שכתב דנקטינן בתורת ודאי שאפילו שטר שיש בו אחריות נכסים שביעית משמטתו ולא רק בתורת ספק ולפיכך אפילו תפס המלוה מוציאין מידו. עוד העיר בהערה שם בהמשך דבריו, דאי אמרינן דשטר שיש בו אחריות נכסים אינו נשמט, למה הוצרך הלל לתקן פרזבול, הרי היה

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ט' הלכה ה - ז

חשון תשפ"ג
גליון 85

בשבעות. והוסיף וזה ילפינו מדבר השמיטה ובה מיושב קושית האחרונים למה הביא רבינו פסוק אחר. והביאו בשיח אמונה הערה 146 שרבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל ביאר דבריו כאן שמהפסוק זה דבר ידעינו דגם זה בכלל לא יגוש ולכן הביא הרמב"ם שהמקור הוא מלא יגוש. וסיים בדרך אמונה, שאם תובעו השבועה, עובר משום לא יגוש.

בביאור ההלכה בד"ה בד"ה והשביעית משמטת הביא קושית הר"ן בשבועות דאיכא למידק דשבועת מודה במקצת דמלוח פשיטא דכיון דממון אין כאן שבועה אין כאן ותירץ הר"ן דהכא כשהגיע קודם השביעית והודה במקצת וכופר במקצת ואותו מקצת שכפר בו אין שביעית משמטת כדאיתא בירושלמי מלוח שנעשית כפרנית אין שביעית משמטת וסלקא דעתך אמינא כיון שתבע קודם שביעית והודה במקצת וכפר במקצת ותביעת אותה מקצת במקומה עומדת שלא נשמטה בשביעית ישבע עליה לאחר שביעית קמ"ל דשביעית משמטת שבועה זו כיון דהשמיטה אותו מקצת שהודה בה נמצא שאינו אלא כופר הכל, ואף השבועה שבאה מחמת אותו מקצת של הודאה נשמטה שכיון שהממון נשמט אף הדיבור של שבועה שבא מכוחו נשמט.

והביא שהמנחת חינוך במצוה תעז' הקשה על דברי הר"ן דלא מצינו במורה במקצת ונתחייב שבועה ואח"כ שילם חלק ההודאה או מחל דלא יתחייב שבועה דהוי ליה ככופר הכל, דזה אינו רק בשעת הודאה שאומר הילך והוא כופר הכל בשעת התביעה אבל אם הודה במקצת ולא אמר הילך בשעת התביעה אפילו שילם המקצת קודם שפסקו לו שבועה ומכ"ש לאחר שפסקו לו שבועה לא מצינו שיפטר משבועה, א"כ כאן דנפסק לו שבועה ואח"כ נפקע חלק הודאה נראה דבדאי לא נפקע השבועה מטעם כופר הכל וצ"ע.

וכתב הביאור ההלכה ליישב דודאי גם הר"ן מודה כן דאל"ה אין צריך קרא כאן דשביעית פוטר השבועה דאין כאן מודה במקצת אלא ודאי דחייב שבועה וכאן גלי קרא דשביעית משמטת את השבועה והר"ן רק בא להסביר למה באמת כאן משמט כיון דהממון לא נשמט, והסביר דהתורה עשתה זה כאילו אין כאן מודה במקצת כיון שפקעה ההודאה ואע"ג דבכל מקום גם אם פקעה ההודאה כבר נתחייב שבועה כאן התורה חדשה שפקעה, אבל בלי פסוק ודאי לא היינו אומרים זה, וגם רק כאן חדשה זה התורה ולא במקום אחר.

וכתב הביאור ההלכה להסתפק שיש לעיין מה הדין אם כתב פרוזבול על ההודאה שאז אין ההודאה נשמטת אם השבועה נשמטת ושמה כיון דהפרוזבול דרבנן ומדאורייתא נשמטת, נשמט גם השבועה וצ"ע.

והוסיף שיש להסביר קצת דברי הר"ן, דבשלמא כששילם החוב או מחל לא נתבטל החוב גם אחר התשלומין אלא שפרעו וגם עכשיו הוא מחזיר הממון בתורת פריעת חוב ואם יביא אח"כ עדים שלא היה חייב או שבי"ד יחזרו מפסקם יצטרך להחזיר הממון אבל בשביעית שהתורה עקרה לגמרי את החוב ואין כאן חוב כלל א"כ

משמטתו משמטת את שבועתו, ודבר שאין השביעית משמטתו אין משמטת את שבועתו.

הכסף משנה כתב שבגמ' מיייתי לה מדכתיב וזה דבר השמיטה והרמב"ם מיייתי לה מלא יגוש.

הרדב"ז כתב שהרמב"ם שנקט לא יגוש ללמדנו שאם נגש אותו עובר בלאו דלא יגוש.

המהר"י קורקוס כתב שהפסוק שהזכיר הרמב"ם לא יגוש, לא שתהא זו עיקר הראיה דהא מדבר ילפינו לה אלא כלומר דשבועה נמי שייך נגישה וקרינו ביה לא יגוש וקרא סתמא כתיב, ומביא שבירושלמי למדו כן מדכתיב בעל גבי שבועה וכתוב בעל גבי שמיטה לומר דשמיטה שייך בשבועה.

ראיתי מביאים שבספר התרומות (שער מה' סי"ב) כתב שאמרו בגמ' שמקור הדין שהשביעית משמטת את השבועה הוא מזה שנאמר וזה דבר השמיטה ועוד שנאמר לא יגוש היינו שלא יתבע ממנו לא לשלם להישבע. **וכתב הר"י פרעלא** (פירוש על ספר המצוות עשה ס"א ס"א) שנראה שלמד כן מהרמב"ם שכתב שנאמר לא יגוש, שזה המקור לדין שהשביעית משמטת את השבועה. ותמה עליו מהיכן הביא שיש מקורות לדין הזה ואין לומר שהיה לו גרסא אחרת בגמ', שהרי בפירוש המשניות כתב הרמב"ם רק את הפסוק וזה דבר ולא הביא כלל לא יגוש. ובהכרח שלמד שהמקור הוא מזה דבר השמיטה, ומה שכתב לא יגוש היינו שזה שכתוב וזה דבר השמיטה מגלה שאיסור לא יגוש הוא גם על השבועה.

הגאון ר' צבי כהן זצ"ל בספרו שמיטת כספים ופרוזבול פרק ז' אות קז' כתב, מי שנתבע לפרוע חוב והודה במקצת, חייב לשלם את מה שהודה ונתחייב שבועה על מה שכפר. אם עברה שביעית ולא שילם את מה שהודה, נשמט אותו חלק שהודה בו, וכן לגבי השבועה, שאם עברה שביעית ועדיין לא נשבע, שוב אין צריך להישבע.

בהערה קלו' האריך במקור שהשביעית משמטת את השבועה, ובתוך הדברים הביא **שבשולת הרדב"ז** ח"ד סימן ריד' כתב "ולעניין השמטת שבועה וכו' יש קושיא גדולה, שהרי ילפינו מקרא ההוא דוזה דבר השמיטה לענין שצריך לומר משמט אני שנאמר וזה דבר השמיטה, ולפיכך נראה לי דמתוך קושיא זו מפרש הרב דהא דאמרין בגמ' (שבועות דף מט' ע"א) וזה דבר השמיטה רישא דקרא נקיט, ואסיפא דקרא סמיד, דכתיב לא יגוש את רעהו מכל מקום. והא דאמרין ואפילו דיבור משמט, לאו ממילת דבר ילפינו, דהא אפיקנא לדרשא אחריתי, אי נמי הכי אורחיה דגמ' דנקיט הדרשא יותר פשוטה, אבל לעולם א"ל לא יגוש" סמיד וזה נכון לדעת הרב ז"ל. אבל דע שיש שיטה אחרת, דתרתין מפיקין, מהאי קרא וכו'".

בדרך אמונה ס"ק לו' כתב שנאמר לא יגוש מ"מ דדרשינן ליה בגמ' מדכתיב וזה דבר השמיטה אפילו דיבור משמט, דחוב שבועה נמי קרינן ביה לא יגוש דהא קא נקט ליה ואמר ליה קום אשתבע לי. וכתב בציון ההלכה ס"ק עא' שכן הוא דעת הר"י מייגאש

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ט' הלכה ה - ז

ישלם, הרי זה ישבע אחר שמיטה. הרי משמע שעיקר הטעם שאין שביעית משמטת שבועת השומרון ושבועת השותין, היינו משום דשותפות עצמה אין שביעית משמטתה ואין דין שמיטה נוהג בה, ואין שמיטת כספים בשביעית אלא במלוה. וקשה הלא אפילו במלוה אם היה חייב שבועה כזו בלי מודה במקצת, נמי לא היתה שביעית משמטת השבועה, וא"כ היה לו להרמב"ם לפרש ולחלק בשבועות הדיינין גופה בין מלוה ובין שבועת הפקדון ושבועת השותפין, דבמלוה שביעית משמטת שבועת מודה במקצת משום דהוה דבר ששביעית משמטתו, ובפקדון ובשותפות אין שביעית משמטת שבועת מודה במקצת משום דאין דין השמטת השביעית נוהג בס' וצ"ע.

וכתב החזון יחזקאל דלולי דברי הר"ן יש לומר בפשטות דכיון דהיה יכול לתובעו שישבע לו על ממון זה שכפר לו, יש כאן נגישת שבועה בשביל ממון זה וקרינן כאן שפיר לא יגוש לגבי נגישת השבועה, לכן שביעית משמטתה ומפקעת דין שבועה מממון זה שכפר בו לגמרי, וכשם ששביעית משמטת חוב ממון לגמרי, היכא שהיה יכול לתובעו לשלם, כן שביעית מפקעת לגמרי דין שבועה מהאי ממוןא שכפר בו ואם יתבע לו שנית אחר שביעית לא ישבע אפילו היסת. אבל דעת הר"ן שונה בזה, ועיין באורים ותומים בחו"מ סימן ס"ז אות ט' מה שכתב בדבריו.

ראיתי מביאים שהגידולי תרומה (שער מה' סי"ב) הקשה על הר"ן שיוצא שאין דין שהשביעית משמטת את השבועה אלא ממילא כיון שהמקצת שהודה נשטט הוא פטור משבועה כיון שהוא כופר הכל. ועוד הקשה שלפי הר"ן עד אחד שהעיד על פלוני שחייב והוא כופר בכל וחייב שבועה, השמיטה לא תשטט את השבועה כיון שלא נשטט החוב, ואין לומר ששבועת עד אחד אכן אינה נשטטת, כיון שבלשון הר"ן שכתב ששבועת מלוה נשטטת, משמע אף שבועת עד אחד, ולכן כתב שמה שהשביעית משמטת את השבועה זה גזירת הכתוב.

ראיתי מביאים שבחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם כאן (פ"ט ה"ו) כתב שאין כוונת הר"ן לבאר מהו הטעם שהשביעית משמטת את השבועה שזה גזיר הכתוב, אלא שהיה קשה להר"ן מה הנפק"מ בזה שהשמיטה משמטת את השבועה, הרי אף שנפטר מחיוב השבועה שחל עליו קודם השביעית, כיון שהחוב שכפר בו אינו נשטט, יבוא המלוה לאחר שביעית ויתבענו שנית והלווה יהיה מודה במקצת ויתחייב פעם נוספת בשבועה, לכן פירש שכיון שמה שהודה נשטט, אינו נחשב מודה במקצת כיון שעכשיו כפור בחיוב שנותר וע"ש.

הגאון ר' צבי כהן זצ"ל בהמשך דבריו בהערה הביא שבשו"ת אגרות משה (חו"מ ח"א סימן יח') ביאר דעת הר"ן, שהר"ן מחלק בין שבועת מודה במקצת לשאר שבועות, דשבועות שהכפירה גרמה אינן נשטטין, מאחר דעדיין הוא כופר, אבל שבועת מודה

אין כאן הודאה ולכן התורה פטרה משבועה (אבל זה ג"כ רק אחרי דגלי קרא).

ולכאורה לפי סברת הר"ן זה שייך רק בשבועת מודה במקצת דגלי קרא דבטל ההודאה אבל בשבועת עד אחד דלא שייך זה והממון אין נשטט משום שהוא כופר א"כ גם השבועה אין נשטטת, והכפתור ופרח שכתב דהוא הדין בשבועת עד אחד לא ס"ל כהר"ן, וגם הר"י מיגאש שכתב הטעם משום דגם נגישת שבועה מיקרי נגישת לא ס"ל כהר"ן דלהר"ן טעם התורה משום שאין כאן הודאה ולא משום שבטלה הודאה, וכן נראה מסתימת הראשונים.

לדינא כתב בדרך אמונה ס"ק לה' שהשביעית משמטת את השבועה שאם נתחייב לו שבועה לפני שביעית כגון שהודה במקצת תוכפר במקצת שאין השביעית משמטת הממון שכפר כמו שכתב הרמב"ם בהלכה ח', קמ"ל דמ"מ השבועה נשטטת כיון שהממון שהודה נשטט ממילא אין כאן מודה במקצת ואין צריך לשבע, אע"ג שכבר נתחייב שבועה על הכפירה. ויש אומרים דהוא הדין אם נתחייב לו שבועה על פי עד אחד והוא כפר משמט השבועה וצ"ע אם מועיל שיכתוב פרוזבול על מלוה כפרנית כיון שלא יועיל רק לענין השבועה אפשר דלא תקנו ע"ז פרוזבול. ואם שבועת היסת נשטטת, יש בזה דעות, ובמרכבת המשנה דעתו שמשמט. ⁶

בחזון יחזקאל בחידושים על תוספתא כאן (שביעית פ"ח ה"ח) הביא את דברי הר"ן ואת קושית המנחת חינוך, וכתב החזון יחזקאל לבאר שכוונת הר"ן ליישב שלא תקשה לו, נהי שגזירת הכתוב הוא מקרא וזה דבר השמיטה ששביעית משמטת אותו חיוב שבועה אשר חל עליו מחמת תביעתו הראשונה של קודם השביעית, אבל כאן דרק השבועה נשטטת ולא עצם החוב שכפר בו א"כ יתבענו שנית אחר שמיטה ויתחייב להישבע מחמת תביעתו דהשתא, וע"ז משני הר"ן כיון דמה שהודה כבר נשטט, א"כ לענין חיוב חדש של שבועה מחמת תביעתו דהשתא שאחרי שביעית הוה כופר בכל משעת התביעה ולענין פטור משבועה משום תביעתו של קודם השביעית כתב הר"ן הטעם דכיון שהממון (היינו אותה מקצת שהודה בה) נשטט אף הדיבור של שבועה שבא מכוחו נשטט, ולחייבו שבועה משום תביעתו דהשתא של אחר שביעית אי אפשר דכיון דמה שהודה כבר נשטט, נמצא שעתה אינו אלא כופר בכל.

והוסיף החזון יחזקאל שלפי"ז משמע שאחרי שנתקנה שבועת היסת בכופר הכל, הוא חייב עתה להישבע אחר שביעית אפילו על פי תביעתו הראשונה דזה דבר ודאי שאין דין השמטת שביעית חל על התביעה ואין שביעית משמטת את הטענה. דשביעית משמטת רק החיוב הבא מחמת ההודאה הראשונה בין החיוב ממון ובין החיוב דיבור של שבועה שבא מחמתה נשטט, ומזה הקשה על המשך דברי הרמב"ם בהלכה ז' שכתב במה דברים אמורים בשבועת הדיינין וכל כיוצא בה מדברים שאם יודה בהם שביעית משמטתם, אבל שבועת השומרים והשותפים וכיוצא בהן משבועות שאם יודה

⁶ בענין אם מועיל שיכתוב פרוזבול על מלוה כפרנית כיון שלא יועיל רק לענין השבועה, עיין בשו"ת אגרות משה חו"מ ח"א סימן כ'.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ט' הלכה ה - ז

בדרך אמונה בס"ק לט' כתב, הרי זה ישבע אחר השמיטה שאין השביעית משמטת פקדון ולכן מי שהיה שותף עם חבירו והיו מתעסקים בסחורות או בשטרות ונשאר ביד אחד מהשותפים אין שביעית משמטתו, שאין שביעית משמטת אלא מלוה, והוא הדין אם כבר כלה אצל השותף כל חפצי השותפות ואין לו כלל במה לשלם כי אם שילוח ממקום אחר, מ"מ אינו משמט הואיל ותחילתו אינו מלוה רק משותפות וכן כל דבר שאינו מלוה אלא שמכר לו דבר ולא קבע זמנו לשלם אחר שביעית מ"מ אין שביעית משמטתו כיון שאין תחילתו מלוה.

עוד כתב, ערב שפרע למלוה וקודם שפרע הלוח נגמרה שנת השמיטה משמט דמיד שפרע בשביל הלוח נתחייב לו הלוח בתורת הלואה אותו סך שפרע בעבורו בין ערב קבלן בין ערב סתם.

עוד כתב, הא דשביעית משמטת את השבועה הינו שאחרי השביעית לא יוכל לתבוע מפאת חוב שנתחייב קודם שביעית אבל חיוב שבועה שסיבת החיוב נעשה אחר שביעית ולא מהני ליה כלל חיוב של קודם השביעית, לא שייך בזה שהשביעית תשמט.

והביא ספיקו של המנחת חינוך שצ"ע מה הדין אם אחד נתחייב שבועה מן התורה על מה שהשביעית משמטת השבועה וגלגל עליו שבועה מדברים שאין שביעית משמט כגון הקפת החנות וכדומה ואח"כ עברה שביעית ונשמט השבועה אם נפטר גם מהגלגול.

ועיין בביאור ההלכה בד"ה אבל שבועת השומרים, מה שהעיר בספיקו של המנחת חינוך, דלכאורה לא מצינו אלא שבועה מגלגלת שבועה אבל לא כשאין כאן שבועה אין מה שיגלגל, ואע"ג דמתחילה היה חייב שבועה אבל עתה נפטר ממנה ומה יגלגל וע"ש מה שהאריך בזה.

ועיין בשיח אמונה הערה 158 מה שצינו לעיין בישועות דוד חו"מ סימן נב', ובבד קודש בבא מציעא עמוד שי'.

במקצת שבשביל ההודאה הוא נשבע על מה שכפר, דהא כופר הכל פטור, ונמצא שההודאה עשתה שני שני חיובים, חיוב ממון על מה שהודה, וחיוב שבועה על מה שכפר. ולכן אף שבשילם מה שהודה לא נפטר מהשבועה משום דדמי לשילם פחות ממה שנתחייב בהודאתו שלא נפטר מהשאר וכמו כן אף ששילם חיוב אחד שהוא את הממון לא נפטר מהחיוב השני שהוא השבועה, אבל בשמיטה נתחדש בקר דוזה דבר השמיטה שכל החיובים שעשתה ההודאה נשמטין.

עוד בענין שמיטת שבועה, עיין באהלי שביעית גליון 40 עמוד טז וזה שייך לדברי הרמב"ם לקמן בהלכה ח' לגבי מלוה שנעשית כפרנית.

הלכה ז.

בשבועות שאין השביעית משמטת.

כתב הרמב"ם "וכל כיוצא בה מדברים שאם יודה בהן שביעית משמטתן אבל שבועת השומרין והשותפין וכיוצא בהן משבועות שאם יודה ישלם הרי זה ישבע אחר השמיטה".

וכתב הראב"ד "כמדומה לי דבר זה הוציאו מן הירושלמי במסכת שביעית האנס והמפתה והמוציא שם רע וכו' אמר רב יהודה בשם רב דר"מ היא דאמר במלוה הדבר תלוי וכל מעשה בי"ד אינו משמט".

הכסף משנה כתב שהמקור הוא מדברי התוספתא דלעיל שדבר שאין השביעית משמטתו, אינה משמטת שבועתו, וכן מבואר ברש"י בשבועות דף מח: על הדין של המשנה שביעית משמטת את השבועה, לאו אהך שבועה דשותפות קאי דאין שביעי משמטת שותפות ולא שבועתה, ואין מקום לדברי הראב"ד שכתב כמדומה שילפינן זה מהירושלמי. וכן כתב במהר"י קורקוס.

הרדב"ז גם כתב שהמקור הוא מהתוספתא, והוסיף שהדבר ידוע שהשומר והשותף אע"פ שיוודו אין השביעית משמטת שהרי לא באו לידו בתורת הלואה ואפשר שלזה נתכוין הראב"ד בהא דאמר דר"מ היא דאמר במלוה הדבר תלוי כלומר כל שלא באו לידו בהלואה.

הכסף משנה העיר על דברי הרמב"ם "אבל שבועת השומרים והשותפים וכיוצא בהם משבועות שאם יודה בהם ישלם הרי זה ישבע אחרי שמיטה", שהרי שבועת הדיינים אם יודה ישלם וא"כ היאך כתב דשביעית משמטתה וצריך לומר דהכי קאמר אבל שבועת השומרים והשותפים שאם יודה ואח"כ יעבור עליו שביעית ישלם ולא תהא משמטתו שביעית מפני שאינם דרך מלוה הרי זה ישבע אחרי השמיטה.

והעיר דאם זהו דעת ר"מ הרי דרבנן פליגי ואמאי פסק כחידאה, ואפשר דטעמא משום דסתם לן תנא כוותיה. אי נמי יש לומר דליכא מאן דפליגי על ר"מ דהא מקרא מלא הוא אלא משום דאיתמר משמיה בית מדרשא קבעוה בשמו.

במרכבת המשנה כאן על הרמב"ם כתב דסתמא כר"מ והלכה כסתם משנה.